

دانشگاه کاشان

دانشکده معماری و هنر

گروه آموزشی پژوهش هنر

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته پژوهش هنر

عنوان:

زیبایی‌شناسی طرح و نقش آثار سفالین خاندان ابی‌طاهر

استاد راهنما:

دکتر امیرحسین چیت‌سازیان

استاد مشاور:

آقای ابوالفضل عرب‌بیگی

دانشجو:

آزیتا کریمی

اسفند 94

واژه‌های کلیدی:

زیبایی‌شناسی اسلامی، هنر سفالگری، نقوش سفالینه، خاندان ابی‌طاهر، کاشی زرین فام

چکیده:

خاندان ابی‌طاهر کاشانی از سفالگران بنام قرن ششم تا هشتم هجری در ایران بودند. بیشترین آثار ثبت شده توسط این خاندان از محمد بن ابی‌طاهر تا یوسف بن علی بر روی محراب‌ها، لوح‌مزارها و آزاره‌هاست. ساختار کلی آثار مذکور بیشتر تحت تأثیر محراب‌های سنگی، گچی و عناصر معماری قرار داشت و نقوش آن با الهام از نگاره‌های ظروف زرین فام به سبک کاشان، تذهیب کاران و عناصر معماری و نقوش پیش از اسلام بود. نقشمایه‌های تزئینی در تمامی آثار شامل نقوش گیاهی است که به صورت متراکم سطح کار را پوشانده، کتیبه نویسی که از خطوط ثلث، کوفی و نسخ استفاده شده و نقش قندیل جهت تمایز محراب‌ها از لوح‌مزارها بکار رفته است. در این میان مباحث عرفانی و اسلامی که پیرامون زیبایی‌شناسی مطرح گردیده در شکل‌گیری آثار اسلامی نقش مؤثری داشت. در این پژوهش توصیفی - تحلیلی که با روش کتابخانه‌ای و اسنادی و میدانی به جمع‌آوری اطلاعات پرداخته، تمامی آثار بررسی شده بر اساس اصول زیبایی‌شناسی اسلامی واکاوی شده و به نوعی از این اصول پیروی کرده‌اند. آثاری چون محراب پیش‌روی مبارک که تراکم نقوش به وضوح دیده شده، نمودی از جهان خیالی و نمایش وحدت در کثرت است. رنگ طلایی زمینه و نقش قندیل در محراب‌ها، مفهوم تجلی نور الهی را القا کرده، استفاده از حروف بلند حاشیه‌ها نشان توحید و رنگ آبی کتیبه‌ها نمایش آسمانی بودن کلمه‌ها است. در نهایت این ویژگی‌ها باعث شده تا آثار خاندان ابی‌طاهر از دیگر انواع محراب‌ها و لوح‌مزارها متمایز شوند.